

KÖROĞLU

AYŞEGÜL ÇELEBİ

Hikayesi

- Bolu Beyi, at meraklısı bir beydir. Atçılıkta usta olan seyisi Yusuf'u, güzel ve cins at aramak üzere başka yerlere gönderir. Yusuf günlerce gezdikten sonra, obanın birinde istediği gibi bir tay bulur. Bu tayı doğuran kısrağ, Fırat kıyısında otlarken, ırmaktan çıkan bir aygır kısrağa aşmış, tay ondan olmuştur. Irmak ve göllerin dibinde yaşayan aygırlardan olan taylar çok makbuldür, iyi cins at olur. Yusuf, tayı sahiplerinden satın alır.

- Yavrunun şimdilik bir gösterişi yoktur. Hatta çirkindir bile. Ama ileride mükemmel bir küheylan olacaktır. Yusuf bunu biliyor. Sevinerek geri döner. Bey, bu çirkin ve sevimsiz tayı görünce çok kızar, kendisiyle alay edildiğini sanır. Yusuf'un gözlerine mil çektirir. Tayı da ona verir, yanından kovar. Kör Yusuf köyüne döner. Olanı biteni oğluna anlatır. Bolu Beyi'nden öç alacağını söyler.

□ Baba oğul, başlarlar tayı terbiye etmeye. Yıllar geçer tay artık mükemmel bir küheylan olmuştur. Rüzgar gibi koşmakta, ceylan gibi sıçramakta, türlü savaş oyunu bilmektedir. Bu arada Kır Yusuf'un oğlu Ruşen Ali de büyümüş, güçlü kuvvetli bir delikanlı olmuştur. O da her türlü şövalyelik oyunlarını Öğrenmiş bir baba yiğittir

- Bir gece Yusuf, düşünde Hızır'ı görür. Hızır ona yapacağı işi söyler. Hızır'ın Önerisiyle baba oğul yola çıkarlar. Bingöl dağlarından gelecek üç sihirli köpüğü Araş ırmağında beklerler. Bu üç sihirli köpükle Yusuf'un hem gözleri açılacak, hem intikam almak için gereken kuvvet ve gençliği elde edecektir. Bunu bilen oğlu Ruşen Ali, köpükler gelince, babasına haber vermeden, kendisi içer. Yusuf, durumu Öğrenince üzülür, ama bir yandan da sevinir. Kendi yerine oğlu Öcünü alacak bir bahadır olacaktır. Bu sihirli köpüklerden biri körün oğluna sonsuz yaşama gücü, biri yiğitlik, Öteki de şairlik bağışlamıştır.

- Bir süre sonra Yusuf, oğluna öç almasını vasiyet ederek Ölü. Körün oğlu Ruşen Ali dağa çıkar. Gelen geçeni soyar. Ünü yayılmaya başlar. Kendisi gibi kanun kaçakları yanında toplanmaya başlarlar. Artık Köroğlu olmuştur. Bolu şehrinin karşısında, Çamlıbel'de bir kale yaptırır. Küçük bir ordusu vardır. Çamlıbel'den geçen kervanlardan baç alır. Vermeyen kervanları soyar. Üzerine gönderilen orduları bozguna uğratar. Bir gün, güzelliğini duyduğu Üsküdar Kasapbaşısının oğlu Ayvazı kaçırır, Çamlıbel'e getirir, evlat edinir. Başka bir gün, Bolu Beyi'nin bacısı Döne Hanım'ı kaçırır, evlenirler. Aradan yıllar geçer. Bolu'yu basar, yakar, yıkar. Bolu Beyi'nden babasının öcünü alır.

- Bolu beyi de Koroğlu'na karşı düzenler kurar. Bir defasında Koroğlu'nu başka bir seferde Ayvaz'ı yakalatır. Zindana atar. Ama, Koroğlu ve adamları her zaman hile ve cenkle kurtulurlar. Koroğlu, ara sıra Gürcistan, Çin gibi uzak ülkelere de seferler açar. Yeni yeni serüvenlere atılır, büyük vurgunlar yapar. Bu arada küçük, fakat heyecanlı birçok olay da geçer. Sonunda delikli demir (tüfek) ortaya çıkınca eski bahadırlık geleneği bozular, dünyanın tadı kalmaz. Ve bir gün Koroğlu, beylerine dağılmalarını söyleyerek Kırklara karışır, kaybolur. Daha önceden Kır At da sır olmuştur. O Kır At ki, nice yıllar, olağanüstü bir güçle Koroğlu'na hizmet etmiştir.

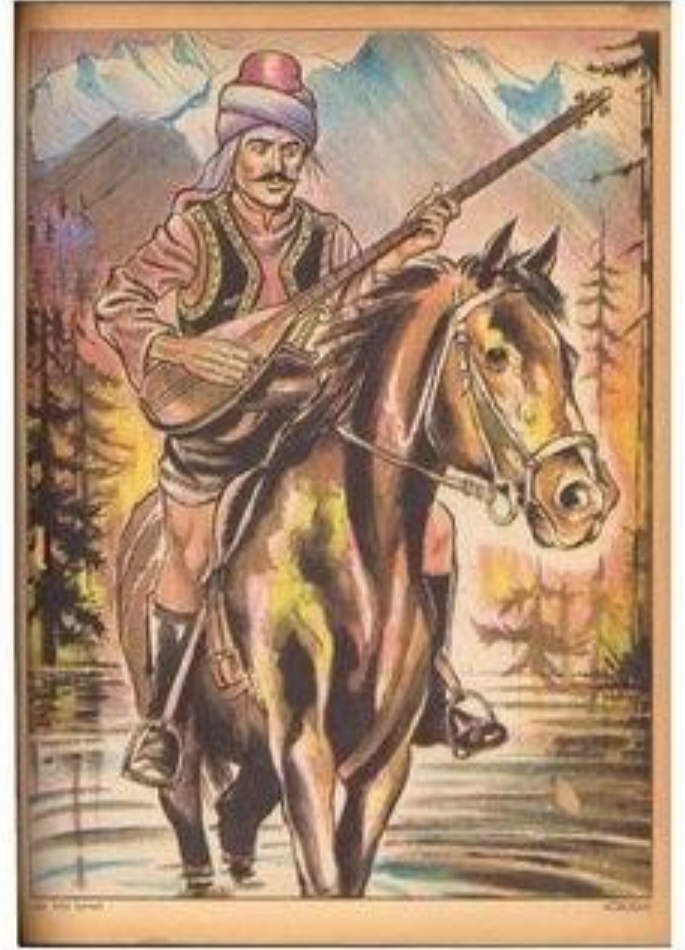
- Başka bir söylentiye göre, bir Yahudi bezirganın getirdiği tüfekte oynayan beyler, birbirlerini Öldürürler. Köroğlu, buna üzülererek kayıplara karışır. Yine bir başka söylentiye göre de, Köroğlu dağda rastladığı çobanda tüfeği görür. Sorar, ne olduğunu. Aldığı karışılığa inanmaz, denemek için kendine çevirir, tetiğe dokunur. Ve yaralanarak Ölü. Son beyleri de dağılırlar. Yaşlı bir çınar gibi devrilen Köroğlu'nun hikayesi sona erer.

Şiirleri

Bolu Beyi'ne

Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp su dağlara yaslanmalıdır.
Ok gıcirtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir.

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı.
Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır.

Korođlu dűŕer mi yine sanından,
Ayırır çoğunu er meydanından,
Kırat köpüđünden , dűŕman kanından
Çevrem dolup ŕalvar ıslanmalıdır.

Dev Gerek

Benden selâm olsun Bolu Beyine
Benim ile uğraşmağa dev gerek
Ünvan para etmez harp meydanında
Doğrar eğri kılıç, bilek zor gerek

Ayvaz oğlum, sabah gör olur neler
Yiğitler meydanda koç gibi meler
Yere düşer karpuz gibi kelleler
Salâvat çekmeye çetin dil gerek

Alçaklarda olur atından inme
Ergeç yiğitsen sözünden de dönme
Çokluk para etmez mala güvenme
Kurnaz adam iflah olmaz, bön gerek

Koç KÖROĞLU'm, öğüdünden yorulmaz
Kesilen kelleden hesap sorulmaz
Boş laf atmayınan meydan alınmaz
Er yiğit er meydanında dev gerek

Kiziroğlu Mustafa Bey

- Çok eskiden dağlara, yaylalara ıssız yerlere savrulmuş hanelerle, hükümetin arasında aracılık yapanlara KIZIR (muhtar) denirmiş. Köroğlu'nun yaşadığı dönemlerde Kars'ın Susuz ilçesinin Kısır Dağları eteklerinde bir Kizir yaşarmış ve Kizir'in Mustafa isminde genç bir oğlu varmış. Mustafa, Kısır dağlarında ata bine bine, ok ata ata kılıç vura vura büyüyüp serpilmiş. Sonunda da mert mi mert, yiğit mi yiğit, haksızlığa ve zalimliğe aman demeyen, haktan ve adaletten başka bir şey düşünmeyen biri olmuş çıkmış. Kısa sürede ünlenmiş, namı dört bir yana yayılmış.

- Kızıroğlu Mustafa'nın uzak diyarlara gittiği zamanlardan birinde ,Bolu Beyine aman dedirtmiş, yedi cihana namsalmış dillere destan Koroğlu, altında Kıratı, yanında karısı Nigar ve çocukları ile çıka gelmiş. Kısır dağının ıssızlığı,kuş uçmaz kervan gemezliği de hoşuna gitmiş.Kendisine kale gibi bir ev yapmış, sahipsiz gördüğü Kısır Dağının eteklerine. Gel zaman git zaman bir zaman sonra Kızıroğlu Mustafa köye dönünce kale gibi heybetli evi görmüş, ikillenmiş ve varmış dayanmış Koroğlu'nun kapısına. Kapıyı aan Nigar'a evin sahibini sormuş hişımla ve meydan okumuş , Koroğlu'nu tanımadan bilmeden.

- Köroğlu, bir karşıısında alımlı alımlı duran yeni yetmeye Kiziroğlu Mustafa'ya bakmış , bir de altında depreşip duran Alapaa ata bakmış. Biraz tebessümle, biraz küümsemeyele dövüşü kabul etmiş . Kısır Dağı'nın eteklerinde kavgaya tutuşmuşlar. Vur ha vur ,vur ha vur saatlerce sürmüş dövüşleri. Bu sırada Kırat'la Alapaa da boş durmaz tepişip dururlarmış. Kiziroğlu Mustafa'nın atı Alapaa, Kırat'ı fena benzetmekte, kaçmasına bile fırsat vermemekteymiş. Alapaa'nın Kırat'ı bezdirdiğini gören Kiziroğlu Mustafa, daha da bir yüreklenmiş, yüklenmiş de yüklenmiş Köroğlu'na. Köroğlu yediği darbelerle dereye,suya yuvarlanırken bir ürperti kaplamış yüreğini ve anlamış ki genç yiğit tepeleyecektir kendini.

Biçare aman dilemiş Kızıroğlu'ndan.

--- Bre yiğit. Biraz dur hele. Azıcık müsaade et, karımla, kızanımla helalleşeyim demiş.

Kızıroğlu'nun mühletli müsaadesi ile evine doğru giderken merakla geriye dönmüş...

--- Yiğit adın nedir?. Demiş.

--- Mustafa... Kizir oğlu Mustafa Beyim, demiş gururlanarak...

Köroğlu, akıbetini düşünene düşünene evine vardığında, karısı Nigar bazı şeylerin ters gittiği anlamış ve ne olduğunu sormuş Köroğlu'na. Köroğlu utanmış, anlatamamış başından geçenleri, almış sazı eline başlamış söylemeye...

Bir hışmınan geldi geğti
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bu dağları deldi geğti
Kiziroğlu Mustafa Bey

Ağam kim, canım kim
Nigâr kim, canım kim
Kiziroğlu Mustafa Bey

Bir at biner alapaça
Fırsat vermez Kır-At kaça
Az kaldı ortamdan biç
Kızıroğlu Mustafa Bey

Ağam kim, canım kim
Nigâr kim, canım kim
Kızıroğlu Mustafa Bey

Hay edende haya teper
Huy edende huya teper
Köroğlu'nu aya teper
Kiziroğlu Mustafa Bey

Ağam kim, canım kim
Nigâr kim, canım kim
Kiziroğlu Mustafa Bey
Bir Bey'in oğlu
Zor Bey'in oğlu

- Kaçmasın diye hasmını evine kadar takip eden Kiziroğlu, Koroğlu'nun karısına söylediklerinin hepsini duymuş, duygulanmış ve sonra kendinden utanmış. Koroğlu'nun canını bağışlamış, boynuna sarılıp helallik dilemiş. İki yiğit, birbirlerinin zalim olmadıklarını anlamış ve dost olmuşlar. Koroğlu, bu dostluktan memnun olarak Kiziroğlu'nun yurdundan ayrılmış. O günden sonra Kiziroğlu'nun nâmı bir kat daha artmış. Yiğitliği, adaleti ve civanmertliği dillere destan olmuş. Şimdi Kısır Dağı eteklerindeki Kiziroğlu köyü, onun hatırasını yaşatmaktadır.

Köroğlu'nun Atı

Kır-At

Köroğlu'nun en büyük yardımcısı, Kır-Atı'dır. Kır-At, onun her şeyidir. Canıdır, sevgilisidir, kardeşidir.

Türk efsane ve hikayelerinde kahramanların yanında her zaman bir at vardır. Bu atlar, olağanüstü işler görür, kanatlıdırlar, uçarlar. Gerektiğinde dile gelip konuşurlar. O da binicisini canından çok sever.

Kahraman zindana düştüğünde, yıllarca yakınından ayrılmaz, sahibini bekler. Sonunda kahramanını alarak yel gibi kaçar.

- Türk hikayelerinde cins atların doğuş hikayeleri de çok ilginçtir: Sudan, ırmaklardan, göllerden çıkan atlardan başka, rüzgâr çıkaklı atlar da görülür. Bir tür mağara atları vardır ki, bunların gelişi Hazreti Âdem'e kadar dayanır. Hazreti Hamza'nın, Battal Gazi'nin, Sarı Saltuk'un atları hep aynı attır. Bu atlar, sahipleri ölünce “sır” olurlar, uzun yıllar sonra da esrarlı bir mağarada yeniden ortaya çıkarlar.
- Köroğlu'nun Kır-Atı da bu türden, efsaneleşmiş olağanüstü güçte bir Küheylândır. Babası Fırat ırmağından çıkan bir aygırdır. Tayken gösterişsizdir. Usta bir at bakıcısı olan Köroğlu'nun babası onu yıllarca eğitir.

- Bir gün Köroğlu, Bingöl dağlarında, Aras ırmağından sihirli köpükleri içer. Bu arada Kır-At'ı da “ab-ı hayat”ı içerek lmezliğe kavuşur. Delikli demir çıkıp yiğitliğin tadı kalmayınca, Köroğlu'yla birlikte o da sır olur, gider.
- Derler ki Kır-At ölmemiştir, sadece sır olmuş kırklara karışmıştır. Her yıl bir defa Kırşehir pazarına gelir, satılır ve yeniden kayıplara karışır.
- Yine derler ki, Kır-At'ın görünmez kanatları vardır. Bu kanatlar, onun dağdan dağa uçmasını sağlar. Ardından hiçbir at yetişemez. Koşarken ayakları sanki yere değmez.

- Kır-At gzelliikte de birincidir. Başı ufak, gövdesi iridir. Alma gzlidir. Kız perçemlidir. Yokuş yukarı tavşan sekişli, bayır aşıağı ceylân bkşlidir. Alnı akıtmalıdır.
- Köroğlu atını pek sever. ulunu güzellere dokutur, üstü gümüş işlemelidir. Nalları altındandır.
- Köroğlu atı için “gzellemeler” söyler, onu ver.
- Kır-At’ın diğer atlara benzemeyen birçok yönü vardır. Köroğlu öldükten sonra bir insan gibi yas tutmuş, kırk gün yem yememiştir. Zeki ve ferasetlidir.

Yeniçeri Ozanı Köroğlu

- Hikayesinin ününden dolayı uzun süre ozan Köroğlu'nun varlığı ortaya çıkamamıştır. Şiirleri de hep hikayedekinin sayılmıştır. Oysa, ozan Yeniçeri Köroğlu'nu haber veren kaynaklar vardır. Evliya Çelebi seyahatnamesinin birinci cildinde İstanbul esnafını sayarken “Sazendegân ve Çöğürçiyan”dan söz eder, Köroğlu'nu da anar. Yine Evliya Çelebi, eserinin beşinci cildinde, Dördüncü Mehmet, eşkiyayı idam ettirdiği sırada geçen bir olay dolayısıyla ünlü saz şairlerini ve bu arada Köroğlu'nu söyler.

Celali Koroğlu

- Mevcut bilgiler kesin bir kanaate vardırarak kuvvette değillerse de araştırıcılar, Koroğlu'nun Celâli ayaklanmaları zamanında yaşadığını kabul ederler. Eflâatun Cem Güney, Folklor Ve Halk Edebiyatı isimli eserinde; onun Celâli ayaklanmalarını temsil eden bir halk kahramanı olduğunu ifade eder. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinin iki yerinde Koroğlu adının geçtiğine değinen Cahit Öztelli de Başbakanlık arşivindeki belgelerde Bolu dolaylarında Koroğlu adında bir eşkıyanın varlığı bilgisinin bulunduğuna değinir.

Köroğlu'nun Kişiliği

- Destanla, halk hikâyesi arasında bir tür olması dolayısı ile, Köroğlu anlatmalarının temel kişisi olan Köroğlu, yarı destan, yarı halk hikâyesi kahramanı gibidir. Destan kahramanlarında gördüğümüz olağanüstü güç ve yeteneklere sahip bir insanla, gündelik hayatta karşılaşılabilecek kimi duygusal tavırları sergileyen, ağlayan, zaman zaman karşıtlarına yenilen sıradan kişiliğin birleştini görürüz Köroğlu'nda
- Halk kültürü içinde Köroğlu, halkı zalimlere karşı koruyan, halkın hakkını savunan bir kahramandır. Adalet dağıtan bir yargıçtır. Kervan kırıp, konak basarak elde ettiklerini halka dağıtan bu kahramanı halk, tüm içtenliğiyle benimsemiş; türkülerde, oyunlarda yaşatmıştır.

- ❑ Çeşitli destan ve halk hikâyesi kahramanlarına karşı belirli bir sınır koymuş olan halk, Köroğlu konusunda içten bir sempatiye sahiptir.
- ❑ Köroğlu, çarpışacağı kişilere ne yapacağını önceden haber verir. Yalan, dolan yoktur, O'nun hayatında. Kadınlara karşı tutumu da örnek sayılabilecek niteliktedir. Çeşitli varyantlarda oğul ve arkadaş sevgisinin güzel örneklerini görmekteyiz. Ancak yurt, toprak sevgisi bunların hep üstündedir. Hiçbir yerde duygularını belli etmeyen Köroğlu, Çamlıbel dağlarından ayrılırken ağlar.

- Nurmammed'in deyişiiyle; "Göroğlu, destanda her şeyden evvel normal bir insandır. Yükseltilmemiş ve abartılmamış, yiğit, kahramandır. Eğer dikkat ederseniz Göroğlu'nda insanların iyi tarafı da , kötü tarafı da, çok incelikle verilmiştir. Göroğlu'nun destan olarak halk içinde yayılması, onu bir şahsiyet sınırlarından çıkarmıştır ve ondan ziyade o bir halk mirasının parçasına dönüşmüştür..."

Köroğlu Hikayelerinin Motif Yapısı

- Köroğlu anlatmalarındaki motif yapısı da Boratav tarafından *destanî unsurlar, masal unsurları ve dinî unsurlar* başlıklarında toplanmıştır.
- Destan motifleri içinde **at**, kimi özellikleriyle ilk sırayı almaktadır. Aslında hikâyenin çıkış noktası da, at yetiştiriciliği, eğiticiliğine dayalıdır. Rivayetler, Köroğlu'nun atının sudan çıkan bir aygırın, bir kısrakla çiftleşmesinden doğduğunu göstermektedir.

- Boratav, Koroğlu destanında yer alan masal motifleri arasında, *kahramanların perilerle evlenmesi, kör gözün açılmasına iyi gelen şey, remil atmak, aşk rüyası-aşk badesi, destanımsı mekânlar, üç kıl, abıhayat* gibi unsurları, ayrıntıları ve Türk kültüründeki önemleri ile birlikte incelemiştir. Bu motiflerin çoğunun, Anadolu masallarında da tekrarlandığı, onlarda yer aldığı, rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Zaten genel yapısı itibarıyla Koroğlu anlatmalarının halk hikâyelerinden pek farklı olmadığını vurgulayan araştırmacılar, bu kanıya motif yapılarının karşılaştırılmasıyla varmışlardır.

İlle Mavili Mavili

Güzeller seyrana çıkmış
İlle mavili mavili
Al giyen kınalar yakmış
İlle mavili mavili

Gam gasavet oldu karım
Sevda benim öz diyarım
Al giyende yok kararım
İlle mavili maili

Kimisi pınar başında
Kimisi yolun dışında
Al giyen on beş yaşında
İlle mavili mavili

Kimi zülfün tarar gezer
Kimisi badeler süzer
Kimi ördek gölde yüzer
İlle mavili mavili

Kimi insan kimi melek
Vefasızmış çarkı felek
Al giyen diliyor dilek
İlle mavili mavili

Kimisi salınır gezer
Kimisi inciler dizer
Al giyen bağrımı ezer
İlle mavili mavili

Kimi uzun ince bellim
Mah yüzünde çifte benlim
Al giyeni ister gönlüm
İlle mavili mavili

Sevilmenin nazı budur
Gül cemali olmuş bedir
Aşıklığa çare nedir
İlle mavili mavili

Kimi şeker şerbet ezer
Kimisi tülbentten süzer
Kimi inci mercan düzer
İlle mavili mavili

Kimisi odun devşirir
Kimisi kahve pişirir
Al giyen aklın şaşırır
İlle mavili mavili

Köroğlu eydür n'olacak
Taktir yerini bulacak
Al giyen kaldı kalacak
İlle mavili mavili

Köroğlu hikâyelerini kapsayan her bir varyant, kol adıyla bilinmektedir. Boratav'ın saptadığı kollar şunlardır :

- Köroğlu'nun zuhuru,
- Ayvaz kolu,
- Köse kolu,
- Demircioğlu kolu,
- Kocabeyoğlu,
- Kiziroğlu Mustafa Bey,
- Bağdat-Ferman kolu,
- Hasan Paşa Silistre kolu,
- Bolu Bey,
- Demircioğlu-Halep,
- Dağıstan-Hazar Bey kolu,
- Kenan kolu,
- Kayseri,
- Gürcistan,
- Son kol,
- Celalî Mehmet Bey kolu.

Köroğlu Tipi

- Daha 15 yaşındayken ağacı kökünden sökebilecek bir güce sahip olduğu, çeliği çığneyip püskürtebildiği vurgulanır. Onun bıyıkları bal mumlandıktan sonra, kulaklarının çevresinde yedi kez burulacak kadar gürdür. Oburluğu, olağanüstüdür. Doyduktan sonra, sade bıyıklarında iki tavukluk pirinç kalır. Bir oturuşta yedi batman pirinçten pilavı, yeri koyunun budunu yer; yedi fiçı şarap içer. O'na çirkinliği de yakıştıran halk zekâsı, mutlak bir güce, zayıf bir nokta da, eklemek ister gibidir. Diğer Türk halk kahramanlarını anımsatan babacanlık ve saflık yanları da, varyantlarda değişik biçimlerde anlatılmaktadır: Düşmanlarının namertliğine asla inanmaz, düşman kalesinin dibinde uyur. Ekili topraklar, düşmana bile ait olsa, çığnemez.

Yukarıda andığımız Behçet Mahir anlatmasına dayalı Köroğlu Destanı'nda ise şu kollar bulunmaktadır:

- Köroğlu'nun zuhuru,
- Köroğlu ile Demircioğlu,
- Demircioğlu-Reyhan Arap,
- Köroğlu'nun Ayvaz'ı kaçırmaması,
- Köroğlu- Han Nigar,
- Köroğlu-Han Nigâr- Hasan Bey- Telli Nigâr,
- Akşehir Telli Nigâr Cengi,
- Keloğlan'ın Köroğlu'nun atını kaçırmaması,
- Kenan kolu,
- Bağdat kolu,
- Kiziroğlu Mustafa Bey Afganistan- Gürcistan kolu,
- Bolu Beyi,
- Köroğlu'nun sonu.

- Halk ve âşıklar arasında Köroğlu kollarının sayısı hakkında çeşitli rakamlar ileri sürülmektedir. Bazı saz şairlerine göre, Köroğlu'nun her bir yoldaşı (keleş) adına bir kol bulunmaktaydı. Bu yüzden kol sayısınının 366, 777 bir rivayete göre de 700'e kadar arttığı söylenmektedir. Bu hikâyelerin değişik biçimlerde anlatılmasındaki sebeplerin başında, şüphesiz hikâyelerin zaman ve coğrafya içindeki dağılma ve yayılma özellikleri gelmektedir. Çağlarının gereği olarak bu anlatmalar insan belleği ile yayılmaktaydı. Unutulmalar, ekleme ve çıkarmalar, yeni olayların değişik yansımaları yeni yeni varyantların doğmasına yol açmıştır. Kuşaklardan kuşağa geçişte çağın sanatçısı, anlatıcısı kendisine ulaşan metni, kendi beğenisinin sınırları içinde değiştirebilmiş, ekleme/çıkarmalar yapmıştır. Çok geniş bir yayılma alanı içinde değişik şive, ağız, söyleyiş özellikleri; mezhep, öğrenim, siyaset öğretileri, yeni oluşumlarda önemli işlevlere sahip olmuşlardır. Tema ve motiflerin sıra ve yer değiştirmeleri, tiplerin ad farklılıkları da, varyantların oluşumundaki diğer nedenler arasında sayılabilir.

Köroğlu anlatmalarının tarihsel kökenleri:

- Köroğlu'ndan söz eden günümüz kaynaklarının hemen tümü, çıkış noktası olarak; Osmanlı Tarihi'nin önemli sosyal olaylarından biri olan Celalî isyanlarını gösterirler. XVI. yüzyılın ortalarında başlayan yönetime başkaldırma hareketlerinin tümü, izleyen devrelerde de, bu adla bilinmiştir. "Eyalet vezirleri ve beyleri arasında, merkezî imparatorluk idaresinden memnun olmayan bazıları, daha çok muhtariyet isteyen feodal aristokrasi mümessilleri günün birinde Celalî olduğu gibi, bazen de dinî mezhebî hareketler de Celalî İsyanı adıyla damgalanıyordu... Celalî İsyanları'nın, Osmanlı tarihlerinde anlatılan bazı safhalarıyla Köroğlu hikâyelerinin bazı bazı epizodları arasındaki büyük benzerlik derhal göze çarpıyor. Esasen, Köroğlu hikâyeleri baştan başa padişaha isyan etmiş, kendi başına hükmeden, kervanları haraca bağlayan, sık sık padişahın yahut da onun paşalarından birisinin ordusuyla savaşıyan, paşaları, beyleri esir eden, onların saraylarını yağmalayan, kızlarını kaçıran, bazan kısa bir zaman için hükümdarla ve onun adamlarıyla uzlaşma yapan 'âsiler'in hikâyeleridir."

- Alıntı yaptığımız bu kaynakta Boratav, Ermeni tarihçisi Arakel'in 17. yüzyıl başlarında yazdığı tarihinde, Celalî isyanlarını anlatırken, Köroğlu ile O'nun üç ünlü keleşinin (Köse Sefer, Mustafa Bey Giziroğlu, Kocabey) adlarını verdiğini kaydetmektedir. Arakel'in "Türlü oyunları ve hileleriyle ün kazanmış olan bu adamın maceralarını âşıklar çalıp çağırırlar" deyişini de gözönüne alan Boratav, Köroğlu ve yandaşlarının 17. yüzyıldan itibaren, şöhret kazanan Celalî'ler olduğu yargısına varır.

- Koroğlu anlatmalarının doğuğ ve yayılığlarında, şüphesiz saz şairlerinin de, büyük rolü olmuğtur. Kimi zaman da, çeşitli savaşlara katılmış saz şairleri yaşadıkları veya duydukları olayları, halk kahramanı olarak büyük sempati duydukları Koroğlu'na mal etmişlerdir. Araştırmacılara göre bu durum, daha çok İnan seferleri ile ilgili epizotlarda görölmektedir. Bunların biçimlenmesinin iki yolla gerçekleştirildiği ileri sürölmektedir: 1. Menkıbeler bir hikâye kalıbına giriyor, destanî halk hikâyesi her söylendiği zamana ve muhite göre yeni yeni biçimler alarak gelişiyor; 2. Saz şairleri Koroğlu menkıbelerini nazma sokarlar. Bunlar az çok kalıplaşır ve destanî hikâyelere göre daha az değişirler. İşte hikâyeleri süsleyen manzum parçalar, bu suretle oluşur ve hikâyecinin bulduğu vesile oranında, Koroğlu hikâyesinin içine girerler.

- “Körođlu kollarının hemen hemen hepsinde vakaları Őu basit Őemaya irca edebiliriz: 1. Ya Körođlu, yahut da arkadaşlarından biri, bir kız, yahut değerli bir Őeyi almak, yahut da kendilerinden alınmıŐ bir Őeyi kurtarmak üzere dűŐman ülkesinde veya meçhul bir diyarda bir maceraya atılır. 2. Gittiđi yerde, tam muvaffak olacağı zaman yakalanır veya arkasından yetişen askere tek başına karşı koyamaz, mağlup olam üzeredir. 3. YakalanmıŐsa; asılmak üzere iken, cenkte ise; bitap dűŐtüđü bir sırada arkadaşları yetişir, dűŐmanı mağlup ederler; hep birlikte muzaffer olarak Çamlıbel’e dönerler.

- İşte, ayrı kollara ayrı hikâyeler veya büyük Köroğlu hikâyesinin ayrı fasılları karakterini veren, bu şema içindeki temalar, motifler, değişik yer ve şahıs isimleri, maceraya atılanının Köroğlu'nun kendisi, yahut arkadaşlarından biri oluş gibi hususiyetlerdir. Bu böyle olunca, herhangi bir Köroğlu kolundaki bir epizod, az bir değişikliğe uğradıktan sonra, kolaylıkla başka bir kola geçebilecek ve böylece aynı bir hikâyenin türlü varyantları meydana gelecektir. Sonradan bu varyantlar hikâyeci âşıkların bunlar üzerinde işlemeleriyle, zenginleşip farklanacak ve isimler üzerinde bazı değişiklikler olduktan sonra varyant, ayrı bir kol halini alacaktır.”